

Ewa Grabarska, Mariusz Humecki, Anna Szmyt,
Monika Krzyśków, Grażyna Czajkowska
Oddział Wydawnictw Ciągłych
Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu

Wykorzystanie techniki komputerowej i nowych technologii informacyjnych do usprawnienia prac Oddziału Wydawnictw Ciągłych BUWr

Applicability of computer technology and new information technologies to improve Serial Department activities

Abstrakt:

W artykule zaprezentowano proces usprawnienia wykonywania prac bibliotekarzy Oddziału Wydawnictw Ciągłych, poprzez szerokie zastosowanie nowoczesnych rozwiązań technologicznych. Wszystkie wewnętrzne zadania Oddziału, związane z gromadzeniem czasopism, ich opracowaniem oraz inwentaryzowaniem opracowanego materiału – realizowane są przy wsparciu techniki komputerowej. Jednocześnie z myślą o użytkownikach Biblioteki – pracownicy Oddziału Wydawnictw Ciągłych współtworzą zarówno katalog komputerowy OPAC, jak i zdigitalizowany katalog kartkowy czasopism, które wyposażone w szereg funkcjonalności i udogodnień – udostępniane są zdalnie poprzez witrynę internetową BUWr.

Abstract:

The article presents the process of improving the activities of Serials Department librarians achieved via new technological solutions applicability. All domestic activities of the Department connected with periodicals' collecting, cataloging, and making inventories of the cataloged material are supported by computer technology. At the same time, with a view on the Library users, Serials Department employees co-produce the OPAC computer catalog and periodicals' digitized card catalog both of which due to their functionality and convenience are remotely accessible through Wrocław University Library website.

Słowa kluczowe:

Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu, Oddział Wydawnictw Ciągłych, elektroniczna akcesja czasopism, elektroniczny katalog czasopism, inwentarz komputerowy czasopism, zdigitalizowany katalog czasopism

Keywords:

Wrocław University Library, Serials Department, electronic accession of periodicals, periodicals electronic catalog, periodicals' computer inventory, periodicals' digitized catalog

Wstęp

Rozwój technologii teleinformatycznych spowodował rewolucyjne zmiany w bibliotekach. Do realizacji polityki gromadzenia, opracowania czy inwentaryzowania zostały wykorzystane rozwinięte narzędzia informatyczne. Komputeryzacja zmieniła technikę pracy, a także jej organizację. Rozwój Internetu umożliwił szybki i darmowy dostęp do informacji. Coraz większą rolę zaczęły też odgrywać publikacje elektroniczne. Portale internetowe ułatwiły komunikację z użytkownikami i otoczeniem bibliotek. Biblioteki uczelniane szybko doceniły wagę i znaczenie nowych technologii informacyjnych dla podniesienia jakości swoich usług.

Na początku lat 90. XX w. rozpoczął się proces komputeryzacji polskich bibliotek naukowych. W 1993 roku cztery biblioteki akademickie, który zakupiły zintegrowany system biblioteczny VTLS, nawiązały współpracę i podjęły decyzję o wspólnym wdrażaniu tego systemu. Były to: Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie, Biblioteka Główna Uniwersytetu Gdańskiego, Biblioteka Jagiellońska i Biblioteka Główna Akademii Górniczo-Hutniczej.

W następnym roku do konsorcjum bibliotek wykorzystujących zintegrowany system biblioteczny – VTLS, przystąpiła też Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu. Wspólna inicjatywa tych bibliotek w 1994 roku zaowocowała pomysłem utworzenia centralnej bazy czasopism, nazwanej – Centralną Kartoteką Tytułów Czasopism (CKTCZ).

Przez siedem lat istnienia Biblioteka Uniwersytetu Gdańskiego udostępniała swój serwer dla CKTCZ oraz zajmowała się jej prowadzeniem. Głównym celem utworzenia tej bazy danych była możliwość uzyskania informacji o czasopismach oraz ich lokalizacji w bibliotekach współpracujących. Oddział Wydawnictw Ciągłych Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu od początku wykazywał zainteresowanie i chęć uczestnictwa w procesie komputeryzacji. Nasze działania we współkatalogowaniu poprzedzone były intensywnymi szkoleniami w zakresie tworzenia rekordów typu KHW oraz wymagały zapoznania się z formatem dla opisu bibliograficznego wydawnictwa ciągłego (format USMARC/MARC21). We wrześniu 2002 roku Centralna Kartoteka Tytułów Czasopism została przejęta przez Narodowy Uniwersalny katalog centralny (NUKAT) umiejscowiony w Warszawie. Całą obsługę zarówno merytoryczną jak i informatyczną przejęła na siebie baza NUKAT. Od 1995 do 2002 roku zbiory do bazy CKTCZ opracowywano w programie VTLS, od września 2002 roku Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu, jako pierwsza w kraju – rozpoczęła katalogowanie do bazy NUKAT w programie VIRTUA. Wspólne katalogowanie pozwoliło na szybsze wprowadzenie do katalogu lokalnego tytułów czasopism, szczególnie wydawnictw ukazujących się na bieżąco.

W maju 2003 roku Oddział Wydawnictw Ciągłych we współpracy z Oddziałem Komputeryzacji rozpoczął pracę nad utworzeniem komputerowego inwentarza dla czasopism, bowiem inwentaryzowanie pozostawało jedyną czynnością w Oddziale – jesz-

cze nie skomputeryzowaną. Inwentarz utworzony został w programie Access, poza programem VIRTUA. Możliwości sporządzania różnorodnych statystyk, w oparciu o inwentarz komputerowy – znacznie ułatwiają sporządzanie sprawozdań.

Po reorganizacji BUWr (2011 r.), kiedy w kompetencji Oddziału Wydawnictw Ciągłych znalazło się również gromadzenie czasopism, akcesję tradycyjną zastąpiono – elektroniczną.

W poniższych rozdziałach szczegółowo zaprezentowano proces usprawnienia prac bibliotekarzy na wszystkich jej etapach, przy wsparciu techniki komputerowej.

Należy zwrócić uwagę na ogrom pracy, jakiej podejmują się bibliotekarze – przystępując do procesu komputeryzacji swoich codziennych czynności. Technologia komputerowa nie jest odrębną dziedziną wiedzy, ale nowym narzędziem do wykonywania tych samych zadań. Używanie nowych narzędzi wymaga jednak przyswojenia sobie dodatkowej wiedzy – niekoniecznie technicznej. Komputeryzacja niesie ze sobą szereg zmian merytorycznych (np. konieczność perfekcyjnej znajomości formatów – w przypadku katalogowania) oraz organizacyjnych. Nie da się wykorzystać techniki komputerowej oraz zastosować nowych technologii informacyjnych w bibliotece, w oparciu o dotychczasową organizację pracy, przestarzały sposób myślenia i kurczowe przywiązanie do tradycji.

Ułatwienia komunikacyjne osiągnięte dzięki rozwojowi techniki komputerowej i technologii teleinformatycznej umożliwiają szybsze niż kiedykolwiek dotarcie do poszukiwanej informacji. Pracujących współczesnych bibliotekarzy obowiązuje dostosowanie się do nowych wymagań i oczekiwań w tym względzie oraz akceptacja konieczności dostosowywania się do ciągłych zmian w środowisku pracy, zaś nowi adepci sztuki bibliotekarskiej wykazują coraz lepsze przygotowanie teoretyczne i praktyczne – do zawodu.

1. Elektroniczna baza gromadzenia czasopism

W wyniku zmian struktury organizacyjnej Biblioteki Uniwersyteckiej, które nastąpiły w 2011 roku – akcesja czasopism pochodzących z egzemplarza obowiązkowego (EO) została włączona w skład Oddziału Wydawnictw Ciągłych. Akcesję czasopism z EO ewidencjonowano tradycyjnie na kartonowych kartach. Z czasem postanowiono przejść na system elektroniczny. Wykorzystano do tego istniejącą komputerową bazę *Gromadzenie*, z której korzystał Oddział Gromadzenia. Na jej podstawie zmodyfikowano wprowadzanie danych oraz sposoby wyszukiwania. Najważniejszą wprowadzoną zmianą było podporządkowanie rekordowi czasopisma jego zasobu. Od tego momentu w bazie *Gromadzenia* jeden rekord to jeden tytuł. Do tej pory nieliczne czasopisma

wprowadzane do bazy, głównie z kupna, miały następującą postać: jeden rekord to jeden rocznik. Ta metoda przy czasopismach z EO traciła sens i była niepraktyczna.

Wszystkie czasopisma przechodzące do Biblioteki w ramach EO zostały wpisane do bazy. Można je podzielić na następujące grupy:

1. Tytuły gromadzone w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej (BU).
2. Tytuły niegromadzone w BU, lecz przekazywane bibliotekom specjalistycznym Uczelni.
3. Tytuły niegromadzone w BU, lecz przekazywane bibliotekom innych uczelni wrocławskich (np. Uniwersytet Przyrodniczy, Politechnika Wrocławska itd.).
4. Tytuły niegromadzone w BU i uzbędniane (tj. przekazywane na makulaturę).

Dokładna ewidencja egzemplarzy czasopism wpływających z EO prowadzona jest jedynie dla pierwszej grupy, czyli czasopism gromadzonych na sygnaturze w BUWr. Dla pozostałych grup czasopism – wpis do bazy służy jedynie do szybkiej identyfikacji oraz uzyskania informacji, gdzie dany tytuł czasopisma należy przekazać.

Dzięki wprowadzonym modyfikacjom ułatwiona została akcesja czasopism z EO do istniejącej bazy *Gromadzenia*. Możliwe jest łatwe i szybkie wyszukiwanie poszczególnych czasopism dzięki ISSN oraz tytułowi. Każdy rekord gromadzonego czasopisma posiada swój zasób, dzięki czemu można kontrolować kompletność roczników i reagować w przypadku zaistnienia braków. W odpowiednich polach rekordu można dokonywać wpisów o poczynionych reklamacjach oraz odnotowywać uwagi od redakcji i wydawców czasopism. Istnieje też możliwość generowania okresowych lub rocznych raportów z bazy, dzięki czemu otrzymujemy dane o wszystkich czasopismach z EO, wpływających do Biblioteki.

2. Katalogowanie wydawnictw ciągłych w programie VTLS/VIRTUA w formacie MARC21

Do 1995 roku czasopisma w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Wrocławskiego były opracowywane tylko metodą tradycyjną. Proces ten odbywał się zgodnie z tzw. *Zasadami Paryskimi* przyjętymi w 1961 roku przez International Conference on Cataloguing Principles w Paryżu [4, s. 1]. Pomogło to ustandaryzować katalogowanie i ujednolicić porządek kartkowych katalogów alfabetycznych w skali międzynarodowej.

Katalog czasopism był zorganizowany w większości przypadków przy pomocy hasła głównego – tytułu (*heading*). Wszelkie inne informacje na temat czasopisma, jak zmiany tytułu, formatu czy dokumentów towarzyszących katalogowanej pozycji, nie mogły stać się kolejnym punktem dostępu (*access point*) dla użytkownika biblioteki. Jednak należy pamiętać, że praca z katalogiem kartkowym była stacjonarna, więc wszel-

kie wątpliwości i ewentualne pytania czytelnika mogły być na miejscu i przy czynnym udziale bibliotekarza, rozwiązywane.

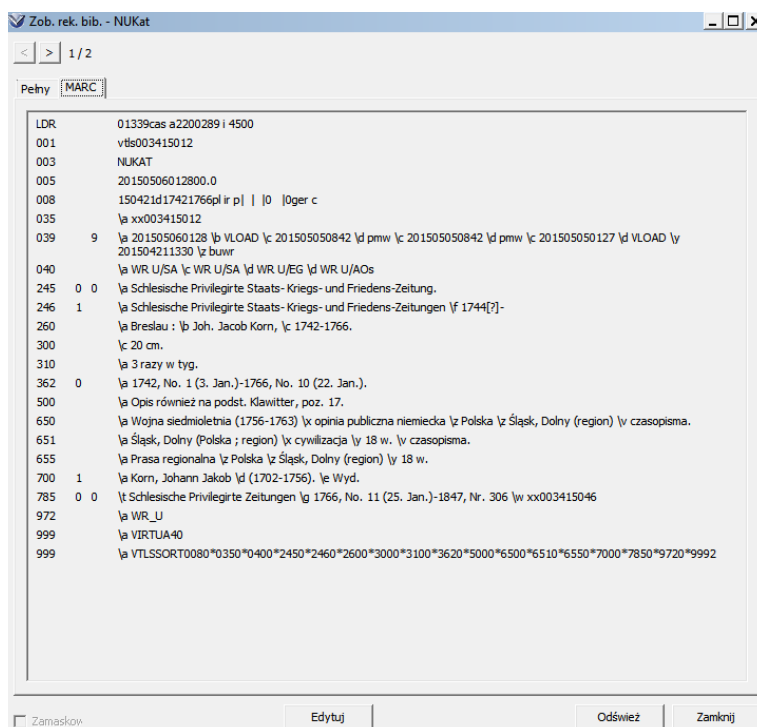
Rozwój nowych technologii w bibliotekarstwie istotnie zmienił funkcje i strukturę katalogów. Pod koniec XX w. powszechne stały się elektroniczne prezentacje zasobów bibliotek (OPAC – *Online Public Access Catalogues*). Zautomatyzowany katalog został nośnikiem usług dla społeczności naukowej, który oprócz swej podstawowej funkcji umożliwiającej proste wyszukiwanie, stał się istotnym źródłem informacji, dostarczającym badaczom, studentom oraz wszystkim zainteresowanym, potrzebnych danych i materiałów do dalszej pracy. Coraz więcej obiektów piśmienniczych, zwłaszcza w przypadku czasopism, zaczęło przyjmować postać elektroniczną, w tym cyfrową, konieczne więc było opracowanie przez IFLA nowych wytycznych dla katalogowania i wyszukiwania danych. Dokumentem, określającym **reguły** rejestracji bibliograficznej i porządkowania opisów *jednostek* bibliotecznych w wykazach bibliograficznych i bazach danych jest dziś *Deklaracja międzynarodowych zasad katalogowania* (*International Cataloguing Principles – ICP*) [4, s. 1–14], przedstawiona przez Sekcję Katalogowania IFLA w 2009 roku. ICP ma charakter standardu, na bazie którego tworzy się obecnie metodologiczne zasady opracowania formalnego i rzeczowego zasobów bibliotecznych [1, s. 1]. Podobnie jak dokument sprzed niemal 50 lat, stawia sobie za cel ujednolicenie katalogu, z tą jednak różnicą, że spektrum działań zmierzających do zwiększenia i usprawnienia międzynarodowej wymiany danych bibliograficznych i wzorcowych jest rozpatrywany z punktu widzenia użytkownika i jego komfortu [1, s. 2].

W Bibliotece UW. stosowany jest ujednolicony format MARC21 (oparty na anglo-amerykańskich zasadach katalogowania *Anglo-American Cataloguing Rules – AACR2*), który od 1999 roku stał się jedną z najbardziej rozpowszechnionych struktur w katalogach bibliotecznych na świecie. Zapis danych odbywa się przy pomocy kodów i informacji słownych. Praca bibliotekarza ma na celu stworzenie skutecznego i sprawnego narzędzia, które umożliwi użytkownikowi znalezienie, identyfikację i wybór odpowiedniego zasobu/zbioru zasobów oraz wygodne poruszanie się po katalogu i poza nim. Odbywa się to przy pomocy podstawowych *atrybutów* (*attribute*) identyfikujących każdą *jednostkę* (tytuł, osoby/institucje intelektualnie lub artystycznie odpowiedzialne za zawartość dzieła) lub przy pomocy *relacji*, czyli elementów bibliograficznie znaczących (*bibliographically significant*). W przypadku czasopism poszczególne wydawnictwa mogą być związane *relacją chronologiczną* (tytuł poprzedni, tytuł następny), **poziomą** (wersje językowe, inne wydania, wydania na innym niż papierowy, nośniku), **hierarchiczną** (dodatki, w tym indeksy wieloletnie) oraz **tematyczną** (tytuły ujednolicone i tytuły serii) [por. 2, s. 52]. Wymaga to logicznego uporządkowania danych bibliograficznych i wzorcowych, tak by informacja była możliwie pełna i spójna. Powyższe elementy składają się na tzw. *punkty dostępu* (*access point*), które mogą być kontrolowane (*controlled*), a więc poddane wszystkim ściśle określonym zasadom ujed-

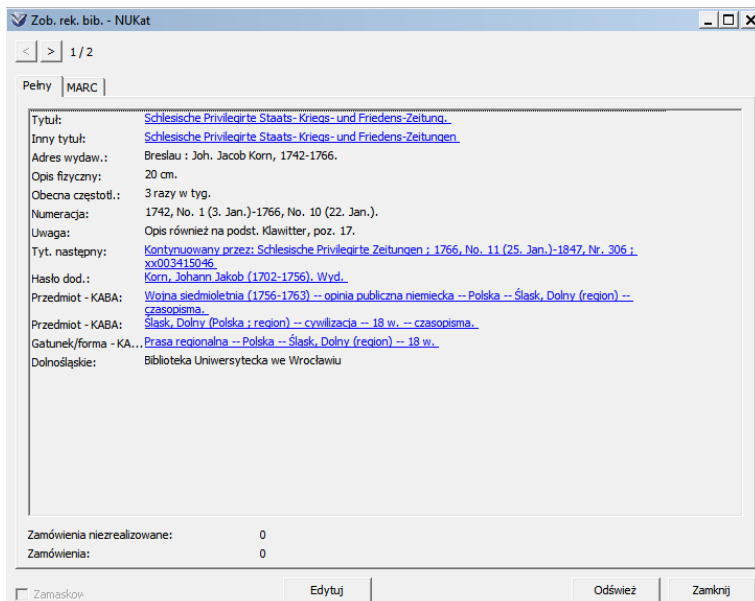
noliconej formy nazw i ich wariantów i weryfikowane przez kartotekę wzorcową, oraz niekontrolowane (*uncontrolled*). Nadzór nad ostateczną poprawnością opisów bibliograficznych i wzorcowych w przypadku Biblioteki Uniwersytetu Wrocławskiego pełni Narodowy Uniwersalny Katalog Centralny (NUKAT).

Rekordy bibliograficzne weryfikowane w Centrum NUKAT poddane są ścisłym wytycznym. Zasady opisu bibliograficznego, tworzenia haseł ujednoliconych, z których korzysta się również w przypadku wydawnictw ciągłych znajdują się w Wykazie Instrukcji Katalogowania oraz Adaptacji MARC21 [3]. **Rekord bibliograficzny** jest sumą **rekordów wzorcowych** sporządzonych dla osób, instytucji merytorycznie/artystycznie odpowiedzialnych za treść, wydawców/drukarzy/nakładców, na serie i imprezy **oraz pozostałych informacji, które pomijane były w tradycyjnym katalogowaniu**, a niejednokrotnie stanowią istotne źródło informacji o czasopiśmie i są pomocne przy jego jednoznacznym zidentyfikowaniu. Etapem kończącym pracę nad pojedynczym tytułem czasopisma jest stworzenie w lokalnej bazie **rekoru zasobu**, który zawiera informacje o sygnaturze, lokalizacji wewnątrz biblioteki oraz o posiadanych egzemplarzach i ich charakterystycznych cechach [6].

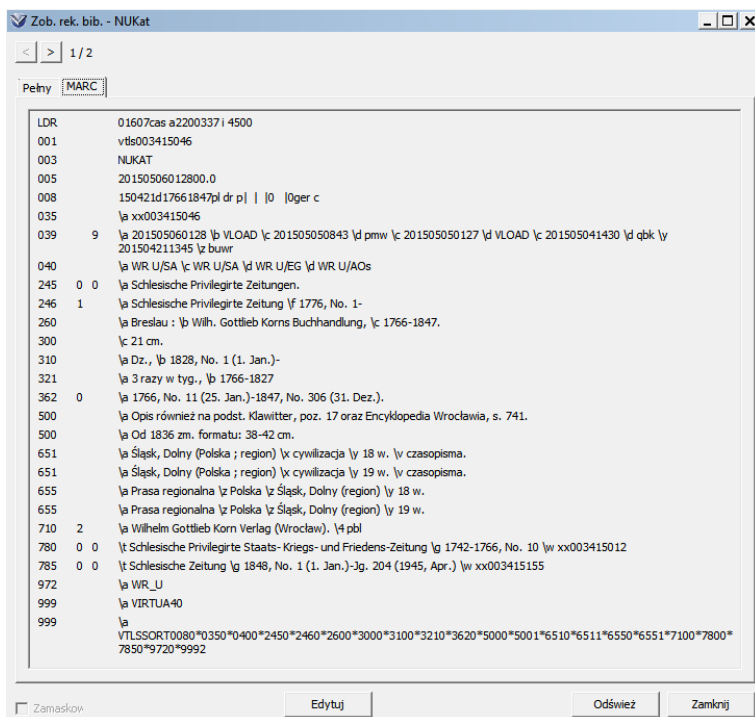
Wybrane przykłady:

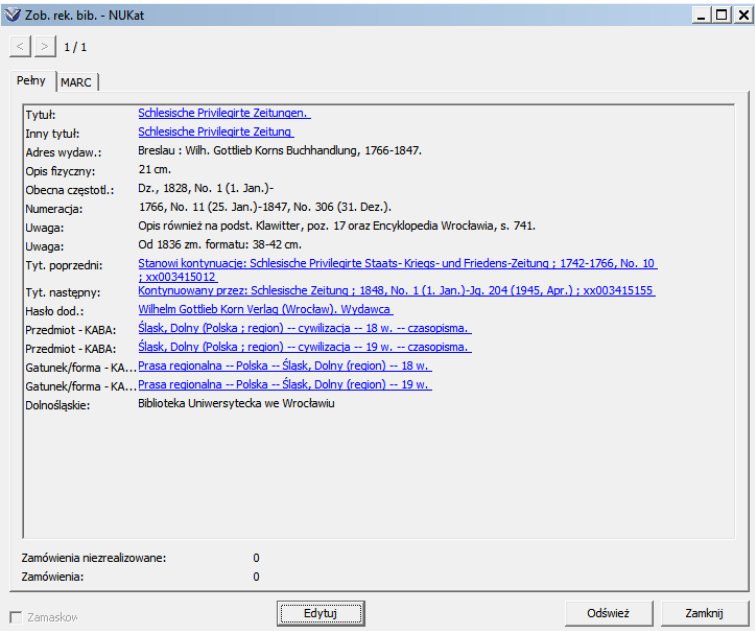
Ryc. 1. Rekord bibliograficzny Schlesische Privilegirte Staats- Kriegs- und Friedens-Zeitung (tyt. pierwotny). **Widok MARC.**

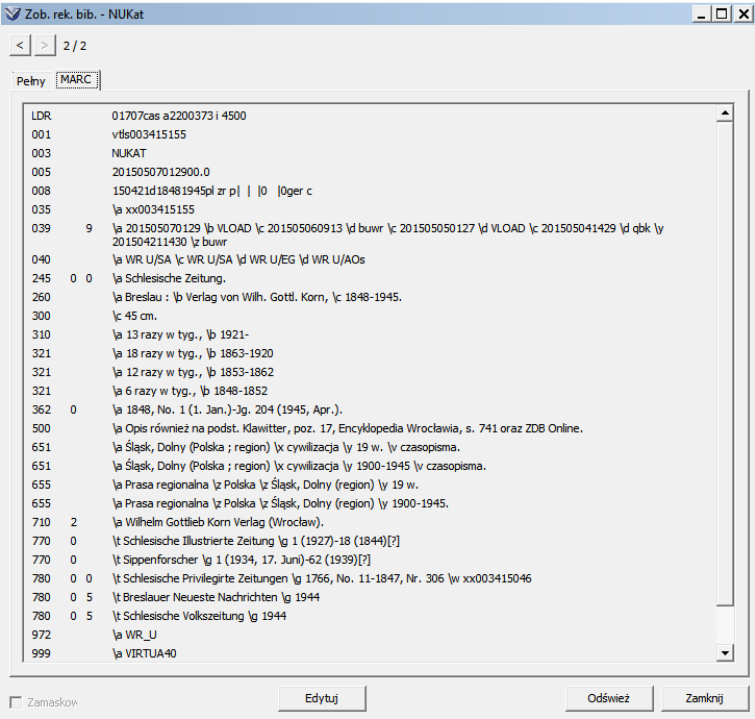
Ryc. 2. Rekord bibliograficzny Schlesische Privilegirte Staats- Kriegs- und Friedens-Zeitung (tyt. pierwotny). **Widok PEŁNY**.

Ryc. 3. Rekord bibliograficzny Schlesische Privilegirte Zeitungen (zm. tyt. pierwotnego – tyt. następny; pola relacji 780, 785). **Widok MARC**.

Ryc. 4. Rekord bibliograficzny Schlesische Privilegierte Zeitungen (zm. tyt. pierwotnego – tyt. następny; pola relacji 780, 785). **Widok PEŁNY.**

Ryc. 5. Rekord bibliograficzny Schlesische Zeitung (ostatnia wersja tytułu, 1848–1945; pola relacji 780, 785). **Widok MARC.**

Zob. rek. bib. - NUKat

1 / 1

Pełny MARC

Tytuł: [Schlesische Zeitung.](#)
 Adres wydaw.: Breslau : Verlag von Wilh. Gottl. Korn, 1848-1945.
 Opis fizyczny: 45 cm.
 Obecna częstotl.: 13 razy w tyg., 1921-
 Numeracja: 1848, No. 1 (1. Jan.)-3g. 204 (1945, Apr.).
 Uwaga: Opis również na podst. Klawitter, poz. 17, Encyklopedia Wrocławia, s. 741 oraz ZDB Online.
 Dodatek: Schlesische Illustrierte Zeitung ; 1 (1927)-18 (1844)[?]
 Dodatek: Sippenforscher ; 1 (1934, 17. Juni)-62 (1939)[?]
 Tyt. poprzedni: [Stanowi kontynuację: Schlesische Privilegierte Zeitungen ; 1766, No. 11-1847, Nr. 305 ; xx003415046.](#)
 Wchłonął: Breslauer Neueste Nachrichten ; 1944
 Tyt. poprzedni: Wchłonął: Schlesische Volkszeitung ; 1944
 Hasło dod.: [Wilhelm Gottlieb Korn Verlag \(Wrocław\).](#)
 Przedmiot - KABA: [Śląsk, Dolny \(Polska ; region\) -- cywilizacja -- 19 w. -- czasopiśma.](#)
 Przedmiot - KABA: [Śląsk, Dolny \(Polska ; region\) -- cywilizacja -- 1900-1945 -- czasopiśma.](#)
 Gatunek/forma - KA...: [Prasa regionalna -- Polska -- Śląsk, Dolny \(region\) -- 19 w.](#)
 Gatunek/forma - KA...: [Prasa regionalna -- Polska -- Śląsk, Dolny \(region\) -- 1900-1945.](#)
 Doinfoślaskie: Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu

Zamówienia niezrealizowane: 0
 Zamówienia: 0

☐ Zamaskuj

Ryc. 6. Rekord bibliograficzny Schlesische Zeitung (ostatnia wersja tytułu, 1848–1945; pola relacji 780, 1785). **Widok PEŁNY.**

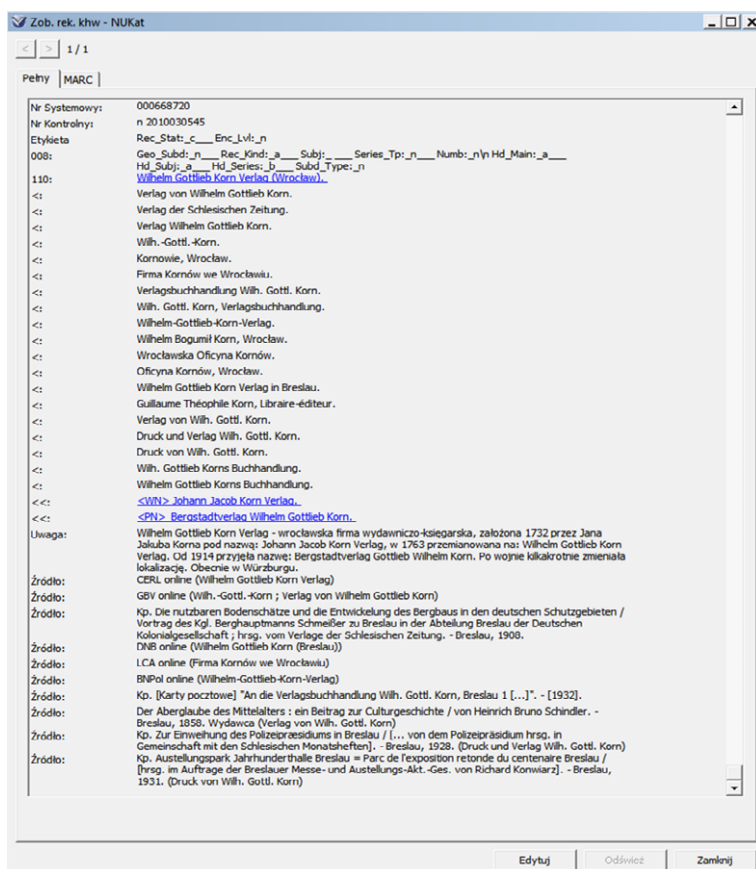
Zob. rek. khw - NUKat

1 / 1

Pełny MARC

003		NUKAT
005		20150424000612.0
008		100212n a mnaabn a ana c
010		a n 2010030545
039	9	a 201504240006 b VLOAD c 201504231119 d fba e 201504221255 f buwr g 201503270012 h VLOAD i 201002121415 j buwr
040		a WR U/BK b WR U/BKs c WR U/mm d WR U/d e WA U/DUNMK f POZN U/Ank g WR U/sap h WR U/SA
110	2	a Wilhelm Gottlieb Korn Verlag (Wrocław).
410	2	a Verlag von Wilhelm Gottlieb Korn.
410	2	a Verlag der Schlesischen Zeitung.
410	2	a Verlag Wilhelm Gottlieb Korn.
410	2	a Wilh.-Gottl.-Korn.
410	2	a Kornowie, Wrocław.
410	2	a Firma Kornów we Wrocławiu.
410	2	a Verlagsbuchhandlung Wilh. Gottl. Korn.
410	2	a Wilh. Gottl. Korn, Verlagsbuchhandlung.
410	2	a Wilhelm-Gottlieb-Korn-Verlag.
410	2	a Wilhelm Bogumil Korn, Wrocław.
410	2	a Wrocławska Oficyna Kornów.
410	2	a Oficyna Kornów, Wrocław.
410	2	a Wilhelm Gottlieb Korn Verlag in Breslau.
410	2	a Guillaume Théophile Korn, Libraire-éditeur.
410	2	a Verlag von Wilh. Gottl. Korn.
410	2	a Druck und Verlag Wilh. Gottl. Korn.
410	2	a Druck von Wilh. Gottl. Korn.
410	2	a Wilh. Gottlieb Korn Buchhandlung.
410	2	a Wilhelm Gottlieb Korn Buchhandlung.
510	2	w a b Johann Jacob Korn Verlag.
510	2	w b b Bergstadtverlag Wilhelm Gottlieb Korn.
665		a Wilhelm Gottlieb Korn Verlag - wrocławska firma wydawniczo-księgarska, założona 1732 przez Jana Jakuba Korn pod nazwą: Johann Jacob Korn Verlag, w 1763 przemianowana na: Wilhelm Gottlieb Korn Verlag. Od 1914 przyjęła nazwę: Bergstadtverlag Gottlieb Wilhelm Korn. Po wojnie kilkakrotnie zmieniała lokalizację. Obecnie w Würzburgu.
670		a CERL online b (Wilhelm Gottlieb Korn Verlag)
670		a GBV online b (Wilh.-Gottl.-Korn ; Verlag von Wilhelm Gottlieb Korn)
670		a Kp. Die nutzbaren Bodenschätze und die Entwicklung des Bergbaus in den deutschen Schutzgebieten / Vortrag des Kgl. Bergbaupräsidenten zu Breslau in der Abteilung Breslau der Deutschen Kolonialgesellschaft ; hrsg. vom Verlage der Schlesischen Zeitung. - Breslau, 1908.
670		a DNB online b (Wilhelm Gottlieb Korn (Breslau))
670		a LCA online b (Firma Kornów we Wrocławiu)
670		a BNP online b (Wilhelm-Gottlieb-Korn-Verlag)
670		a Kp. [Karty pocztowe] "An die Verlagsbuchhandlung Wilh. Gottl. Korn, Breslau 1 [...]". - [1932].
670		a Der Aberglaube des Mittelalters : ein Beitrag zur Culturgeschichte / von Heinrich Bruno Schindler. - Breslau, 1858. b Wydawca (Verlag von Wilh. Gottl. Korn)
670		a Kp. Zur Einweihung des Polizeipräsidenten in Breslau / [...] von dem Polizeipräsidenten hrsg. in Gemeinschaft mit den Schlesischen Monatsheften). - Breslau, 1928. b (Druck und Verlag Wilh. Gottl. Korn)
670		a Kp. Ausstellungspark Jahnhuderthalle Breslau = Parc de l'exposition ronde du centenaire Breslau / [hrsg. im Auftrage der Breslauer Messe- und Ausstellungs-Akt.-Ges. von Richard Konwiarz]. - Breslau, 1931. b (Druck von Wilh. Gottl. Korn)
999		a VIRTUA x

Ryc. 7. Rekord wzorcowy Wilhelm Gottlieb Korn Verlag (Wrocław) (pole relacji 700). **Widok MARC.**

Ryc. 8. Rekord wzorcowy **Wilhelm Gottlieb Korn Verlag (Wrocław)** (pole relacji 700). **Widok PEŁNY**.

3. Zbiory poniemieckie w katalogu online

Na zbiór katalogowanych przez Oddział czasopism składają się również ocalałe zasoby dawnej Biblioteki Miejskiej i dawnej Biblioteki Uniwersyteckiej oraz innych bibliotek, nie tylko śląskich, zabezpieczonych po II wojnie na Dolnym Śląsku. Są to komplety czasopism wrocławskich, prasy śląskiej, posiadające dużą wartość źródłową dla studiów nad regionem, czasopisma historyczne oraz periodyki dziewiętnastowiecznych towarzystw naukowych.

Kolekcja ta od samego początku sprawiała trudności ze względu na ograniczoną ilość źródeł, na których mógł się oprzeć kataloger zobligowany do tworzenia haseł wzorcowych dla osób, serii i instytucji wydawniczych, odpowiedzialnych za merytoryczną i artystyczną zawartość opisywanego wydawnictwa ciągłego. Najczęściej były to: bibliografie, noty o autorach w katalogowanych pozycjach, katalogi innych bibliotek, in-

formatory, encyklopedie, np.: *British union – catalogue of periodicals*, *Bibliographie der Zeitschriften des deutschen Sprachgebietes bis 1900* w opracowaniu Joachima Kirchnera, *Gesamtverzeichnis des deutschsprachigen Schrifttums* (GV) 1700–1910, *Gesamtverzeichnis des deutschsprachigen Schrifttums* (GV) 1911–1965 czy *Katalog der Druckschriften über die Stadt Breslau [...]* w opracowaniu Heinricha Wendta.

Dla katalogującego przygotowanie rekordów khw zawsze było i jest procesem czasochłonnym, jednakże rozwój Internetu i technologii informacyjnych sprawił, że codzienna praca katalogerów może być łatwiejsza i bardziej efektywna. Podstawowym źródłem informacji dla katalogujących jest obecnie KVK – *Karlsruher Virtueller Katalog* – metawyszukiwarka, która pozwala na jednoczesne przeszukiwanie około 70 międzynarodowych baz bibliograficznych. Obejmuje ona bazy danych wszystkich głównych niemieckich katalogów bibliotecznych oraz wiele ważnych międzynarodowych, np. Bielefeld Academic Search Engine (BSE), a także bazy udostępniające pełne teksty, np. Internet Archive oraz przeszukuje katalogi księgarskie.

Dzięki wciąż rozwijającym się narzędziom informacyjnym codzienna praca bibliotekarzy jest łatwiejsza i bardziej efektywna, a potrzeby osób odwiedzających bibliotekę lepiej zaspokojone.

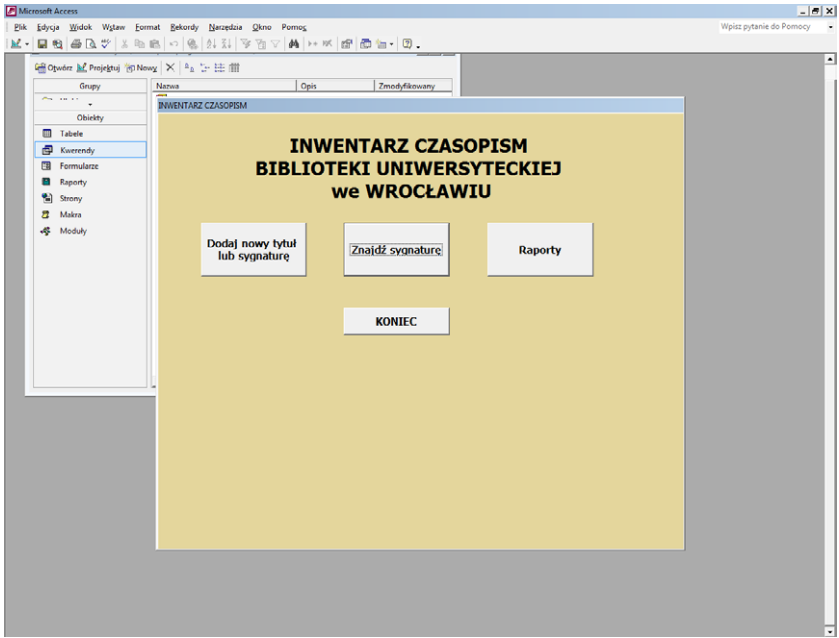
4. Inwentarz elektroniczny i jego funkcjonalność

Obecnie inwentaryzowanie czasopism polega przede wszystkim na pracy przy użyciu inwentarza komputerowego. W roku 2003 Oddział Wydawnictw Ciągłych wraz z Oddziałem Komputerowym BU pracował nad utworzeniem komputerowego inwentarza dla czasopism. Pracę w gotowym inwentarzu komputerowym rozpoczęto w 2004 roku [7, s. 68–70].

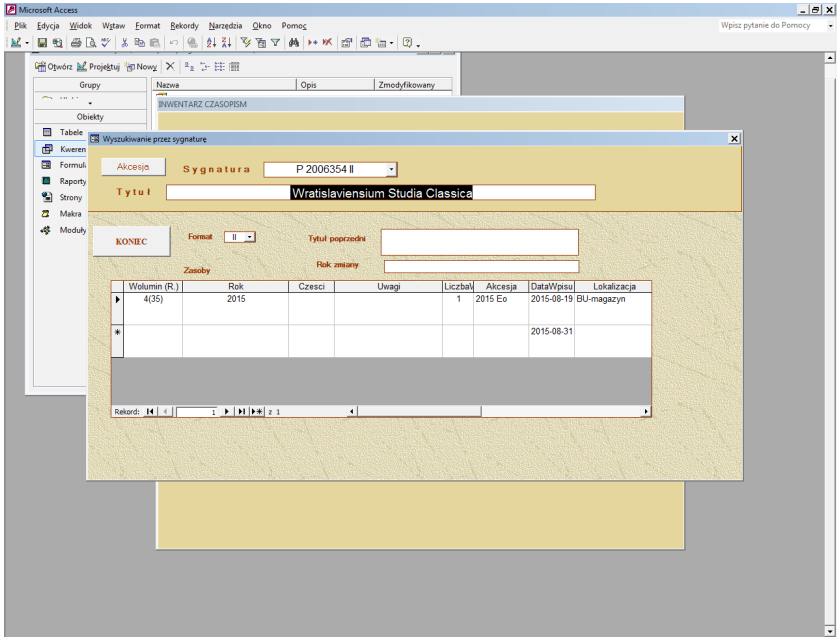
Inwentarz komputerowy utworzony jest w programie Access. Praca inwentaryzowania polega na zapisie wymaganych danych z czasopisma w odpowiednich rubrykach (sygnatura, liczba woluminów, proveniencja, data, cena, numeracja czasopisma, uwagi, lokalizacja czasopisma). Co tydzień tworzone są wydruki statystyk według: źródeł nabywania, formatów, sygnatur, lokalizacji i składowane – według formatów. Dla nowych sygnatur czasopism nie tworzy się obecnie kart katalogowych. Inwentarz kartkowy pozostaje jako archiwum, ale nie dołącza się do niego nowości. Nowe czasopisma mają nadawane sygnatury, podczas wpisywania ich do inwentarza tomowego. Taka księga inwentarzowa jest dokumentem prawnym, który potwierdza wartość majątku księgozbioru biblioteki. Następnie tworzy się dla nich nową rubrykę w inwentarzu komputerowym i wpisuje potrzebne dane, podobnie jak w pozostałych przypadkach.

Dzięki inwentarzowi komputerowemu z łatwością tworzy się wszelkie statystyki, ponieważ zarówno cotygodniowe raporty, jak i miesięczne oraz roczne sprawozdania są generowane i drukowane automatycznie.

W celu dopełnienia informacji o inwentarzu komputerowym zostają zaprezentowane przykładowe wydruki z programu Access.

Ryc. 9. Strona główna inwentarza komputerowego.

Ryc. 10. Strona zapisu inwentarza komputerowego.

Microsoft Access - [RAPORT PRZEKAZANIA]

BIBLIOTEKA UNIwersYTECKA we WROCLAWIU
ODDZIAŁ OPRACOWANIA Druków CIĄGLYCH NOWYCH

RAPORT PRZEKAZANIA
Raport wykonano 2015-08-31 Dane za okres od 2015-08-24 do 2015-08-31

Sygnatura	Wolumin	Rok	Części	Uwagi	Liczba woluminów	Wartość
P 2006031 II	1-2 (15)	2014			1	15,00 zł
P 2006148 II		2013	19-20		2	60,00 zł
P 2006148 II		2012	17		1	20,00 zł
P 2006148 II		2014	21		1	20,00 zł
P 2006266 II		2014	55-55	* nr spec.	1	60,00 zł
P 2006266 II		2014	1-2 (13-14)		2	60,00 zł
P 2006267 II	14	2014			1	60,00 zł
P 2006411 II	7	2014			1	20,00 zł
P 2006436 II	30	2015			1	400,00 zł
P 2006487 II	7	2014	5-4		1	370,00 zł
P 2006713 II	38	2014			1	20,00 zł
P 2006722 II		2015	6		1	21,00 zł
P 2006728 II		2014	1-4 (35-38)		1	150,00 zł
P 2006732 II		2006			1	60,00 zł
P 2006767 II	4	2014	2(7)		1	37,00 zł
P 2006780 II		2014	5-4		1	88,00 zł
P 2006820 II	5	2014	1-2(8-8)		2	60,00 zł
P 2006913 II		2014	3		1	36,00 zł
P 2006118 II		2013	2		1	20,00 zł
P 2006187 II		20150210			1	7,00 zł

Strona 1

NUM

Ryc. 11. Drukowanie cotygodniowego raportu z inwentarza komputerowego.

Microsoft Access - [STATYSTYKA INWENTARZA]

BIBLIOTEKA UNIwersYTECKA we WROCLAWIU
ODDZIAŁ OPRACOWANIA Druków CIĄGLYCH NOWYCH

Statystyka Inwentarza
Raport za okres od 2014-01-01 do 2014-12-31
Lokalizacja: *
Źródło nabywania: *

Bolec Dziel: 2530
Bolec woluminów: 4673
Wartość: 283 544,00 zł

Przebieg inwentaryzacji
Przebieg inwentaryzacji

Strona: 1

NUM

Ryc. 12. Drukowanie statystyki z inwentarza komputerowego do rocznego raportu.

5. Zdigitalizowany katalog kartkowy czasopism

W większości bibliotek naukowych w Polsce poza katalogiem komputerowym dostępnym online, funkcjonuje katalog kartkowy dostępny na miejscu i stanowiący uzupełnienie tego pierwszego. Taka sytuacja nie jest zbyt wygodna dla czytelnika, a funkcjonujące równolegle oba katalogi – nie spełniają dobrze funkcji narzędzia informacji o zbiorach. W dużych bibliotekach naukowych duża liczebność zbiorów ogranicza możliwości prowadzenia prac retrokonwersji, czyli przekatalogowania zbiorów na format MARC21 (tj. wprowadzania opisów bibliograficznych do katalogu online). Jest to bowiem proces pracochłonny, kosztowny i długotrwały. W związku z powyższym Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu postanowiła skorzystać z nowej możliwości poszerzenia elektronicznej informacji o zbiorach i zeskanować katalog kartkowy czasopism, jednocześnie udostępniając go zdalnie poprzez witrynę internetową BUWr. W 2005 roku Biblioteka zakupiła specjalistyczny skaner do tworzenia graficznych kopii kart katalogowych. Dla potrzeb digitalizacji katalog kartkowy czasopism rozdzielono na dwa szeregi alfabetyczne. Jeden zawiera karty katalogowe z opisami czasopism, które znajdują się w katalogu online, drugi – zdigitalizowany – tytuły, których nie notuje katalog komputerowy. Dzięki realizacji tego przedsięwzięcia czytelnicy uzyskali pełną informację o zbiorach czasopism w BUWr.

Aktualnie zdigitalizowany katalog wydawnictw ciągłych zawiera tytuły czasopism, które nie znajdują się w katalogu online. Są to przede wszystkim stare czasopisma niemieckie z tzw. zbiorów zabezpieczonych oraz czasopisma nie ukazujące się aktualnie, których edycja zakończyła się kilkanaście lat temu, lub których Biblioteka z różnych powodów nie gromadzi. Ponieważ ostatecznie celem Biblioteki Uniwersyteckiej jest przeniesienie całości zbiorów czasopism do katalogu OPAC – tytuły czasopism z katalogu zdigitalizowanego są sukcesywnie opracowywane komputerowo i przenoszone do katalogu online. Z tego powodu przy konkretnych tytułach pojawiają się uwagi, np. zob.: KATALOG KOMPUTEROWY – co oznacza, że dany tytuł został szczegółowo opracowany i wraz z kompletnym zasobem jest dostępny w katalogu komputerowym online.

Od dnia 1 stycznia 2009 roku karty z opisem nowych tytułów czasopism wchodzących do zbiorów nie są włączane do katalogu kartkowego, a zatem kompletne zbiory czasopism w BUWr. reprezentują łącznie: katalog komputerowy i katalog zdigitalizowany.

Katalog zeskanowany nie jest jednak katalogiem martwym. Dzięki możliwościom edycji kart, katalogerzy realizując raporty poskontrowe, raporty zmian lokalizacji lub inne czynności melioracyjne, mogą nanosić wszelkie uwagi modyfikujące i aktualizujące treść opisu bibliograficznego danego czasopisma. Aktualizowanie na bieżąco katalogu zdigitalizowanego jest warunkiem koniecznym w przypadku udostępnienia go na

zewnątrz, gdyż tylko wtedy czytelnik otrzymuje bieżącą informację o zbiorach. Zdigitalizowany katalog został wzbogacony indeksami przyspieszającymi wyszukiwanie połączonych tytułów. Oprócz funkcji przeszukiwania posiada również możliwość zdalnego zamawiania poszczególnych czasopism.

Zatem, digitalizacja katalogu kartkowego stała się najbardziej skutecznym sposobem na szybki, zdalny dostęp do informacji o zbiorach bibliotecznych gromadzonych w BUWr jeszcze przed wdrożeniem komputeryzacji.

Zakończenie

Dzięki szerokiemu zastosowaniu nowoczesnych rozwiązań technologicznych w Oddziale Wydawnictw Ciągłych praca bibliotekarzy na poszczególnych jej etapach została usprawniona, stała się szybsza i bardziej efektywna. Zastosowanie **elektronicznej akcesji** ułatwiło kontrolę kompletności roczników oraz umożliwiło automatyczne generowanie raportów z bazy. **Elektroniczny katalog** stał się wsparciem dla społeczności naukowej, gdyż oprócz podstawowej funkcji umożliwiającej proste, łatwe i szybkie wyszukiwanie, stanowi istotne źródło informacji o dodatkowych zasobach przydatnych do dalszej pracy badawczej. **Inwentarz elektroniczny** ułatwił przygotowywanie wszelkich statystyk, raportów i sprawozdań, które obecnie są generowane i drukowane automatycznie. Z kolei **digitalizacja katalogu kartkowego czasopism** i jego prezentacja w Internecie stała się najszybszym sposobem na zdalny dostęp do informacji o zbiorach bibliotecznych, gromadzonych jeszcze przed wdrożeniem komputeryzacji.

Wysiłki i starania bibliotekarzy zaowocowały podniesieniem jakości ich usług, a w następstwie przełożyły się na wyższy komfort obsługi użytkownika.

Bibliografia załącznikowa

1. KRYNICKA, M. *Międzynarodowe Zasady Katalogowania. Nowe zasady katalogowania oraz zmiany w terminologii, czyli nowoczesne podejście do katalogów (preprint)* [online]. [Warszawa: Biblioteka Narodowa], s.1–10, [dostęp: 1.09.15], Dostępne w Internecie: www.bn.org.pl/download/document/1329232478.pdf.
2. ZIELIŃSKA-FROŁOW, I., KRAJEWSKA M. *Komputerowe opracowanie wydawnictw ciągłych. Organizacja pracy w Oddziale*. W: Komputeryzacja Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu – dziesięć lat doświadczeń. Praca zbiorowa. Pod redakcją Grażyny Piotrowicz. Wrocław: Centrix.pl s.c. Krzysztof Cebula i Tomasz Kalota, 2006, s. 50–56. ISBN 83-921013-2-4, [dostęp: 1.09.15], Dostępne w Internecie: <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/dlibra/docmetadata?id=1636&from=pubstats>.

3. *Wykaz instrukcji katalogowania oraz adaptacji MARC21* [online]. Warszawa: [Biblioteka Narodowa], 2014, s. 1–3, [dostęp: 1.09.15], Dostępne w Internecie: <http://www.bn.org.pl/download/document/1389872698.pdf>.
4. *Deklaracja międzynarodowych zasad katalogowania* [online]. [Warszawa : Biblioteka Narodowa], 2009, s. 1–14, [dostęp: 1.09.15], Dostępne w Internecie: http://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/icp/icp_2009-pl.pdf.
5. GRZĘDZIŃSKA, K. *Wykaz źródeł wykorzystywanych przy sporządzaniu rekordów haseł wzorcowych dla nazw wydawców w Centralnej Kartotece Haseł Wzorcowych NUKAT* [online]. [Warszawa : Centrum NUKAT], 2014, s. 1–3, [dostęp: 1.09.15], Dostępne w Internecie: http://centrum.nukat.edu.pl/images/stories/file/SYNAT/synat_rda_kg.pdf.
6. CHRZAN, E., PADZIŃSKI, A. *Format MARC21 rekordu zasobu*. Warszawa: Wydawnictwo SBP, 2001. ISBN 83-87629-65-0
7. GRABARSKA, E., DRAMIŃSKA, Z. *Inwentarz Czasopism w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu, tradycyjny i komputerowy*. W: *Komputeryzacja Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu – dziesięć lat doświadczeń*. Praca zbiorowa. Pod redakcją Grażyny Piotrowicz. Wrocław: Centrix.pl s.c. Krzysztof Cebula i Tomasz Kalota, 2006, s. 68–76. ISBN 83-921013-2-4, [dostęp: 1.09.15], Dostępne w Internecie: <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/dlibra/docmetadata?id=1636&from=pubstats>.